

RIO GÖTEBORG

NATUR- OCH KULTURKOOPERATIV

Inventering av dvärgålgräs (*Zostera noltii*) inom Styrösö 2:314 m.fl.

Linda Andersson och Cecilia Nilsson 2014

Inventering av dvärgålgräs (*Zostera noltii*) inom Styrösö 2:314 m.fl.

Rapport 2014:13

© Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Kommun: Göteborg

Län: Västra Götalands län

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6389120 m, Öst 3081500 m

Beställare: Trolk El & Tele AB

Projektnummer: G1423

Projektansvarig: Cecilia Nilsson

Fältpersonal och författare: Linda Andersson och Cecilia Nilsson

Fältarbetsid: 2014-06-02

Arkiv: Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Foton: Där fotograf ej anges är foton tagna av fältpersonalen

Omslagsbild: Vy över den nordliga delen av inventeringsområdet. Fotot är taget åt nordost.

Karta: Framställd av Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ med bakgrundskarta från Lantmäteriet (medgivandeavtal © Lantmäteriet Dnr R50321710_140001)

Sökord: Ålgräs, Göteborg, Västra Götaland

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Slakthusgatan 8 A

415 02 GÖTEBORG

www.riogbg.se

kontakt@riogbg.se

Inledning

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ har på uppdrag av Trolk El & Tele AB gjort en artinventering av dvärgålgräs (*Zostera noltii*) inom fastighet Styrso 2:314 m.fl. Strandområdet ligger vid Skäret på Styrso, Göteborgs kommun, och sträcker sig från passagerarbåtarnas pir, hållplats Styrso Skäret, till bryggan vid återvinningsstationen. Uppdragsgivaren vill undersöka eventuell förekomst av dvärgålgräs med anledning av nedläggning av elkabel.

Metod

Inventeringen utfördes med hjälp av vattenkikare. Botten på den cirka 150 meter långa sträckan inventerades från strandkanten till cirka 15 meter ut, där vattendjupet var cirka en meter. Kollektor samlades in för artbestämning. De insamlade kollektorna har artbestämts av Erik Ljungstrand, Botaniska Föreningen i Göteborg. Inventeringen gjordes tidigt i juni vilket är i början av vegetationssäsongen. Vid denna tid är dvärgålgräs svår att skilja från smal bandtång och olika natingarter. Utöver inventering av botten gjordes en översiktlig inventering av strandmiljön. Fynd av naturvårdsarter rapporteras in till Artportalen.

Bakgrund

Ålgräsängar

I Sverige finns tre arter ålgräs, det vanligaste är ålgräs som även kallas bandtång (*Zostera marina*). Lite ovanligare är dvärgålgräset som tidigare kallades dvärgbandtång (*Z. noltii*) som är upptagen på den svenska rödlistan som sårbar, VU. Även smal bandtång (*Z. angustifolia*) förekommer i Göteborgs skärgård och är upptagen i den svenska rödlistan som starkt hotad, EN (Artdatabanken 2010a och b). Smal bandtång är vanlig i västra Jylland och svår att skilja från dvärgbandtång.

Ålgräsen bildar ängar på grunda bottnar som är sandiga till leriga och utgör viktiga livsmiljöer för många arter av djur och växter. Biotopen är viktig som bland annat uppväxtmiljö för fisk och det är av stor vikt att bevara dessa miljöer. Ålgräsängar är globalt hotade och har minskat kraftigt de senaste 50 åren och finns därför med på OSPAR:s (Oslo-Pariskonventionens) lista över hotade eller minskande habitat (Naturvårdsverket 2014).

Dvärgålgräs kan växa enskilt eller tillsammans med ålgräs och bilda ålgräsängar. Dvärgålgräs växer ned till en meters djup i skyddade vikar med dyg ler- till sandbotten. Dess blad blir upp till 20 centimeter långa och den är förankrad i botten med en krypande jordstam med adventivrötter (Göteborgs Stad 2005).

Att bevara ålgräsängar så att de kan upprätthålla sina viktiga funktioner bidrar till att Sverige uppfyller de nationella miljökvalitetsmålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Ett rikt djurliv*. Det största hotet för dvärgålgräs bedöms vara exploatering av grunda havsvikar för småbåtshamnar och vägbyggen. Även eutrofiering, övergödning, tycks vara ett hot mot arten då den skuggas av alger som flyter på vattenytan. Lokaler med riklig förekomst bör inte bli föremål för exploatering (Artdatabanken 2010b).

Det finns inga tidigare registrerade fynd av ålgräs i inventeringsområdet. Norr och söder om inventeringsområdet finns dock rapporterade fynd av dvärgålgräs i tre vikar. Även på västra sidan av Styrso finns en större vik, Halsvik, med rikliga bestånd av dvärgålgräs (Artportalen 2014 och Göteborgs stad 2005). År 2009 återfanns dock inte dvärgålgräs i denna vik (Göteborgs Stad 2010).

Resultat

Inventeringsområdet visas på karta i *illustration 1*. Större delen av inventeringsområdet ligger inom strandskydd. Foton från området visas i *illustration 2-4*.

Botten närmast strandlinjen är till största del sandig, fläckvis lite dyigare. Några meter ut är botten mer mosaikartad med sandiga respektive dyiga partier. Det är relativt långgrund i viken, 15 meter från strandkanten är vattendjupet cirka en meter.

Illustration 1. Karta över inventeringsområdet. Dvärgålgräs och natingarter förekommer fläckvis inom den streckade ytan.

Bottenvegetationen börjar mellan en till fem meter ut från stranden beroende på bottendjup. Vegetationen är en mosaik av bar sand, ålgräsäng med inslag av hår- och skruvning (*Ruppia maritima* och *R. cirrhosa*) och partier med blå- och sågtång (*Fucus vesiculosus* och *F. serratus*). Längst in på den rena sandbotten finns rikligt med sandmask. Där vattendjupet närmar sig en meter är vegetationen tätare. Ålgräset sträcker sig åtminstone 20 meter ut från strandkanten.

Illustration 2. Inventeringsområdet. Fotot är taget från den nordvästra delen mot sydost.

Ålgräsängen domineras av ålgräs (*Zostera marina*) med inslag av sudare (snärjtång) (*Chorda filum*). I de grundare partierna av ålgräsängen, främst mot stranden, finns fläckvis förekomst av dvärgålgräs (*Zostera noltii*) samt hår- och skruvning.

Den ungefärliga utbredningen av dvärgålgräs och natingarter markeras på kartan, illustration 1. Utbredningen av dvärgålgräs och natingarter är här fläckvist spridd, bitvis med relativt glesa bestånd. Området nära stranden från inventeringsområdets mitt och mot den sydvästra kanten hade den rikligaste förekomsten av dessa arter. Kollektorer från denna del av inventeringsområdet har artbestämts till dvärgålgräs och hårnating.

Viken i den norra delen är mer långgrund än resten av inventeringsområdet. Botten är sandig, längst in finns endast enstaka ruskor med blåstång, lite längre ut ruskor med blå- och sågtång blandat med inslag av ålgräs. Längs klippkanten mot öster är blå- och sågtångsvegetationen tätare. Bottenvegetationen börjar först 5-10 meter från strandlinjen. Kollektorer från mellersta och norra delen av inventeringsområdet artbestämdes till skruvning.

Illustration 3. Den grunda viken i den norra delen av inventeringsområdet. Fotot är taget mot nordost.

Från den norra delen av inventeringsområdet finns inga verifierade fynd av dvärgålgräs. De kollektorer som togs från denna del av området visade sig vara skruvning. Det kan dock inte uteslutas att dvärgålgräs förekommer även här. Eftersom arterna är mycket lika i fält vid denna tid på året och endast ett fåtal kollektorer togs in för artbestämning ingår även denna del i den markerade utbredningszonen på kartan, *illustration 1*.

Djurlivet i inventeringsområdet är ganska rikt; riklig förekomst av räkor, plattfiskyngel och andra småfiskar observerades. Sandmask förekommer i stort antal.

Närmast återvinningsstationen i den sydvästra delen av inventeringsområdet är bottenvegetationen mer påverkad och har mer påväxt av fintrådiga alger. Djurlivet i form av fisk och räkor var ej lika påtagligt i denna del som i resten av inventeringsområdet.

Landmiljön är varierad med både sandiga partier, klippor och partier med mycket stenar och block. Strandfloran utgörs av bland annat strandkrypa, saltarv, gåsört och strandglim. Innanför sandstranden längst i nordost finns ett vassbälte. I skrevor på klipporna växer arter som käringtand, gul fetknopp, trift, styvmorsviol och sandlök. Längs den nordöstra delen av stranden finns ett skogsparti dominerat av ek och tall med enstaka ask, med bland annat hassel och kaprifol i buskskiktet. Skogspartiet övergår mot sydväst i ett större snår av slån. Längs den del av stranden som ligger närmast återvinningsstationen i sydväst växer mer näringskrävande växter såsom bredbladigt gräs och brännässlor.

Illustration 4. Den södra delen av inventeringsområdet och den intilliggande återvinningsstationen. Fotot är taget mot söder.

Bedömning och rekommendationer

Inom inventeringsområdet finns den viktiga biotopen ålgräsäng med inslag av den rödlistade arten dvärgålgräs. Att gräva ned en kabel ett par meter ut i vatten skulle innebära att en stor del av förekomsten av dvärgålgräs i den aktuella viken påverkas. Troligen skulle även den resterande ålgräsängen påverkas negativt av grumling och överlagring av sediment vid ett grävföretag.

Forskning tyder på att borttagande av ålgräs bör undvikas eftersom utbredningen är kraftigt reducerad samtidigt som biotoperna utgör viktiga uppväxtmiljöer för fisk och livsmiljöer för andra organismer. Ålgräs är beroende av ett stabilt sediment, om vegetationen en gång försvinner kan sedimentet eroderas så att återkolonisation uteblir. Restaurering av ålgräs har visat sig vara komplicerat och kostsamt (Naturvårdsverket 2009).

Större delen av ålgräset vissnar i november till december vilket medför att den negativa påverkan av grumling blir något mindre om grävföretag utförs vintertid.

Källor

ArtDatabanken	2010a	Artfaktablad <i>Zostera angustifolia</i> , smal bandtång.
ArtDatabanken	2010b	Artfaktablad <i>Zostera noltii</i> , dvärgbandtång.
Göteborgs stad	2010	Ålgräs och grundbottenfauna – tre undersökningar i Göteborg 2009. Göteborgs stad Miljöförvaltning R 2010:4.
Göteborgs stad	2005	Inventering av dvärgålgräs utmed göteborgskusten. Göteborgs stad Miljöförvaltning. R 2005:11.
Naturvårdsverket	2014	Ålgräsängar. Beskrivning och vägledning för biotopen <i>Ålgräsängar</i> i bilaga 3 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.
Naturvårdsverket	2009	Miljöeffekter vid muddring och dumpning. En litteratursammanställning. Naturvårdsverket Rapport 5999. Marine Monitoring AB Oktober 2009.
<i>Digitala källor</i>		
Artportalen	2014	Rapportsystem för växter, djur och svampar, www.artportalen.se Besökt i maj 2014.
Länsstyrelsen	2014	Länsstyrelsens WebbGIS, Infokartan Västra Götalands Län, http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Vastragotaland/Infokartan/